

Avoim Pohjola

Mennyt vuosi Pohjois-

maiden neuvostossa

ja Pohjoismaiden

ministerineuvostossa

2003

Takakannen sekä sivujen 1, 2 ja 24 valokuvat ovat näyttelystä *Heijastuksia – uudessa pohjois-maisessa valossa*.

Takakannessa vasemmalla on norjalaisen *Magne Furuholmenin*, ylhäällä oikealla islantilaisen *Vignie Johanssonin* ja alhaalla oikealla färsaarelaisen *Trondur Paturssonin* teos. Sivulla 1 on ruotsalaisen Olle Bonnièrin teos ja sivulla 2 tanskalainen *Per Kirkeby* valvoo teoksensa pystyttämistä. Sivulla 24 vasemmalla on valokuva *Per Hebsgaardin* pajasta, ylhäällä oikealla norjalaisen *Frans Widerbergin* ja alhaalla oikealla *Per Kirkebyn* teos.

Valokuvat: *Lars Gundersen*.

Ote näyttelyesitteestä

Lasi on vivahteikas materiaali, ja tunnettujen pohjoismaisten kuvataiteilijoiden käsissä perinteinen materiaali saa uusia kiehtovia ulottuvuuksia. Veistokset, maalaukset ja vadiit ovat joitakin esimerkkejä lasin lukuisista ilmenemis-muodoista. Näyttelyyn *Heijastuksia – uudessa pohjoismaisessa valossa* osallistuu sekä nuoria että jo asemansa vakiinnuttaneita taiteilijoita, joiden lähestymistavat ovat hyvin erilaiset. Se luo jännittävän katsauksen lasin lukemattomiin mahdollisuuksiin ja siinä haastetaan perinteiset käsitykset lasitaiteesta.

Etenkin maalaus- ja kuvanveistotaiteen parissa työskentelevät taiteilijat ovat taiteellisen haasteen edessä. He muokkaavat vanhastaan tuttua materiaalia, josta jo keskiajalla valmistettiin perinteisin menetelmin kirkkoikkunoita, mutta joka tarjoaa mahdollisuuden uuteen ajateluun ja rajoja rikkovaan nykyaikaiseen. Taiteilijan ja teoksen kokeilevaan vuorovaikutukseen sisältyy vielä yksi yhteinen tekijä: teokset on valmistettu *Per Steen Hebsgaardin* pajassa.

Hebsgaard on korvaamaton hahmo Tanskan taide-elämässä ja hyvin tunnettu maailmalla. Hänen suurta tietämystään ja varsinkin rajatonta kokeiluhaluun arvostetaan. Hänestä kaikki on mahdollista, kunnes toisin todistetaan, ja hän on kehittänyt useita ainutlaatuisia menetelmiä. Taiteilijoiden muokkaama lasi on paljon enemmän kuin perinteistä taidekäsityötä. Näyttelyssä *Heijastuksia – uudessa pohjois-maisessa valossa* on mahdollista tutustua lasin lukemattomiin kasvoihin ja muotoihin. Samalla se kertoo pohjoismaisen lasitaiteen korkeasta tasosta.

Avoim Pohjola

Mennyt vuosi Pohjoismaiden neuvostossa ja Pohjoismaiden ministerineuvostossa

2003

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Danmark

Puh +45 3396 0200

Faksi +45 3396 0202

Nordiska rådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Danmark

Puh. +45 3396 0400

Faksi +45 3311 1870

www.norden.org

Lisätietoja:

Tiedotusosasto

www.norden.org/informationsavdelningen

S-posti info@norden.org

Faksi +45 3393 5818

Valokuvat

Etukansi, s. 4, 9, 17, 18, 20 ja 27: Karin Beate Nøsterud;
s. 7, 8, 11, 13 ja 25: Mikael Risedal; takakansi, s. 1, 2 ja 24:
Lars Gundersen

**Avoin Pohjola – Mennyt vuosi Pohjoismaiden neuvostossa
ja Pohjoismaiden ministerineuvostossa 2003**

ANP 2004:709

© 2004 Pohjoismaiden neuvosto ja

Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina

Paino: Akaprint a/s, Århus 2004

Teksti: Tiedotusosasto

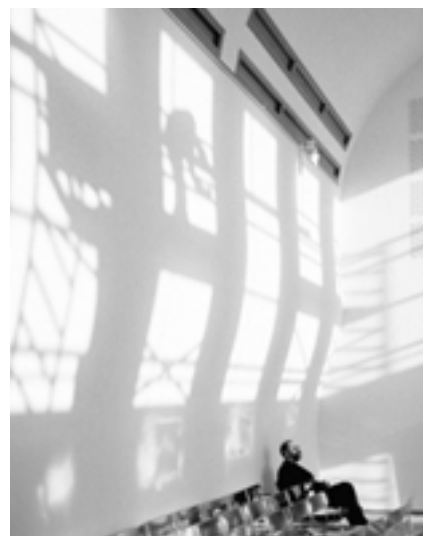
Ulkoasu: Kjell Olsson

Painos: 800

Painettu ympäristöä säästävälle paperille, joka täyttää
pohjoismaisen ympäristömerkinnän vaatimukset

Printed in Denmark

ISBN 92-893-0973-3

5	Johdanto
6	Pohjoismainen yhteistyö
6	Pohjoismaiden neuvosto
7	Pohjoismaiden ministerineuvosto
7	Rajattoman Pohjolan rakennuskivet
8	»Integration Norden«
10	Ministerineuvostolle uusi pääsihteeri
10	Neuvoston istunto Oslossa
12	Kansainvälinen Pohjola
12	Pohjoismaat ja Euroopan unioni
12	Pohjoismainen yhteistyö Euroopassa
13	Synergiaa koordinoinnin avulla
14	Pohjoista ulottuvuutta vahvistetaan
15	Pohjola ja Baltia
16	Balteista NIB:n jäseniä
16	Pohjoisen ulottuvuuden terveyskumppanuus
17	Itämerenalue keskipisteessä
18	Meriturvallisuus ja ympäristö
19	Länsi-Pohjola polttopisteessä
20	Rajaesteiden poistaminen
20	Poul Schlüter johtaa rajaesteiden poistamista
21	Pohjoismaat kotimarkkinoina
21	Rajaesteet esillä istunnossa
22	Oikeilla raiteilla
23	Pohjoismainen kulttuuri kiertueella
23	Pohjoismainen muotoilu
23	Pohjoismaista kulttuuria Länsi-Balkanilla
24	Pohjoismaista lasitaidetta Pietarissa
25	Pohjoismaista huippututkimusta
25	Valkoinen kirja tutkimuksesta ja innovaatiosta
26	Uusi ulottuvuus kansallisissa tutkimusympäristöissä
26	Avoin lähdekoodi ja Nordicos
27	Uudet Nordplus-ohjelmat
29	Taustatietoja
32	Suuri menetys Pohjoismaille

Johdanto

VUONNA 2003 POHJOISMAISESSA yhteistyössä kohdattiin useita isoja haasteita. Erityisesti keskityttiin Itämeren alueen yhteistyön vahvistamiseen, mikä oli luonnollista EU-laajentumisen takia, ja rajaesteiden poistamiseen Pohjoismaissa. Yhteistyön merkitys kasvaa jatkuvasti.

Vuonna 2003 pohjoismaisessa yhteistyössä ajettiin vahvasti rajaesteiden poistamista. Joitakin tuloksia ovat tullauksen helpottuminen, yhteiset ammattitodistukset, uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus ja väestökirjanpidon nopeutuminen. Lisäksi Ruotsi ja Tanska tekivät rajatyöntekijöitä koskevan verosopimuksen. Nämä ja tulevat liikkumista helpottavat toimenpiteet vahvistavat Pohjoismaiden kansainvälistä kilpailukykyä.

Baltian maiden kanssa otettiin askel kohti tasavertaisten osapuolten yhteistyötä. Sekä ministeri- että parlamentaarikkotasolla keskusteltiin eri yhteistyömuodoista Euroopassa ja EU:ssa. Pohjoismais-balttilaisissa ministeri- ja parlamentaarikkokokouksissa luodaan suhteita, jotka edistävät sekä yhteisen alueen luomista Pohjois-Eurooppaan että yhteisten etujen ajamista muun muassa EU:ssa.

Pohjoismaista vuosikertomusta on karsittu. Toivottavasti valitut artikkelit kuitenkin antavat kokonais kuvan menneen vuoden yhteistyöstä. Osoitteessa www.norden.org on paljon lisätietoa pohjoismaisesta yhteistyöstä. Organisaatiot julkaisevat viralliset toimintakerto-

muksensa lukuineen ja muine asiatietoineen vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla. Upouusi julkaisu Pohjoismaiden tulevaisuusnäkömystä ilmestyy vuoden 2004 toisella puoliskolla.

Parhaillaan ollaan luomassa avointa Pohjolaa. Pohjoismaiden on oltava avoimia sekä naapureitaan että kaikkia heitä kohtaan, jotka haluavat luoda uuden tulevaisuuden täällä.

FRIDA NOKKEN

Pohjoismaiden neuvoston johtaja

PER UNCKEL

Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri

Pohjoismainen yhteistyö

AJATUS POHJOISMAIDEN LÄHEISESTÄ poliittisesta yhteistyöstä nostettiin esille heti toisen maailmansodan jälkeen. Pohjoismaiden neuvosto perustettiin vuonna 1952 parlamentaarikkojen yhteistyöelimeksi. Perustamisen jälkeisinä vuosina pohjoismaiset poliitikot toteuttivat useita uudistuksia, jotka aikanaan olivat uraauurtavia. Hallitukset ovat tehneet yhteistyötä Pohjoismaiden ministerineuvostossa vuodesta 1971 lähtien.

Passivapaus, yhteiset työmarkkinat ja oikeus oleskelumaan sosiaaliturvaan ovat kolme esimerkkiä pohjoismaalaisia hyö-

dyttäneistä tuloksista, jotka saavutettiin jo varhain pohjoismaisessa yhteistyössä.

Viime vuosina on keskitytty muun muassa ympäristöön, tasa-arvoon, koulutukseen ja tutkimukseen sekä yhdentymiseen. Maantieteellisesti keskitytään erityisesti Baltian maihin ja Luoteis-Venäjään.

Pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistuvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaan, Färsearten ja Grönlannin itsehallintoalueet.

Organisaatiokaaviot löytyvät sivulta 31.

■ Pohjoismaiden neuvosto

Pohjoismaiden neuvosto on Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan kansanedustuslaitosten yhteistyöelin. Färsearten ja Grönlannin edustajat kuuluvat Tanskan valtuuskuntaan ja Ahvenanmaan edustajat Suomen.

Neuvostolla on 87 kansallisten parlamenttien keskuudestaan valitsemaa jäsentä. Neuvoston poliittisen jakauman on mahdollisimman tarkkaan vastattava maiden parlamenttien poliittisia valtasuhteita. Neuvoston jäsenet toimivat kuitenkin yhteispohjoismaisissa puolue-ryhmissä.

Pohjoismaiden neuvosto tekee aloitteita, neuvoo ministereitä ja valvoo, että

hallitukset toteuttavat pohjoismaisessa yhteistyössä tehdyt päätökset. Neuvostoa johtaa puheenjohtajisto, johon kuuluu presidentti ja kaksitoista muuta jäsentä.

■ Pohjoismaiden ministerineuvosto

Pohjoismaiden ministerineuvosto on maiden hallitusten ja itsehallintoalueiden hallintoelinten yhteistyöjärjestö. Kalenteri-vuoden kestävä puheenjohtajuus kiertää viiden Pohjoismaan välillä.

Pääministereillä on päävastuu Pohjoismaiden ministerineuvoston toiminnasta. Käytännössä vastuu on siirretty pohjoismaisille yhteistyöministerieille ja Pohjoismaiselle yhteistyökomitealle.

Pää- ja yhteistyöministerien lisäksi ministerineuvosto koostuu noin kahdestakymmenestä eri alojen ministerineuvostosta.

Ministerineuvosto edustaa valtioiden välistä yhteistyötä. Erikoistilanteissa maiden hallitusten tai parlamenttien on hyväksyttävä ministerineuvoston päätökset. Pohjoismaiden ministerineuvosto vastaa noin 1 700 hankkeesta.

Yli 30 pohjoismaista laitosta saa rahoituksensa kokonaan tai osittain ministerineuvoston budjetista. Laitokset tekevät konkreettista työtä erityisillä aloilla.

■ Rajattoman Pohjolan rakennuskivet

Pohjoismaiden neuvoston toiminnan tavoitteiksi asetettiin vuonna 2003 jäljellä olevien rajaesteiden poistaminen ja vapaan liikkuvuuden edistäminen. Lisäksi tavoitteena oli kytkeä pohjoismainen yhteistyö vahvemmin kansallisten parlamenttien työhön.

Kansainvälisissä yhteyksissä neuvosto toivoi alueellisen yhteistyön toimivan mallina sekä Euroopassa että muualla. Yhteistyötä Baltian yleiskokouksen kanssa tuli vahvistaa, ja neuvoston tuli osallistua pohjoisen ulottuvuuden toteuttamiseen. Pohjoismaiden kykyä ehkäistä ja hallita konflikteja ja kriisejä haluttiin vahvistaa, samoin kansainvälisen rikollisuuden ja ihmiskaupan torjuntaa.

Pohjoismaisessa yhteistyössä keskityttiin rasmin vastustamiseen, tutkimuksen edistämiseen, tietoyhteiskunnan kehitykseen sekä lasten ja nuorten olojen parantamiseen.

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2003 presidentiksi valittiin norjalainen Inge

Inge Lønning,
Pohjoismaiden neuvoston
presidentti vuonna 2003

Yllä: »Integration Norden«,
puheenjohtajamaa
Ruotsin logo vuonna 2003

Berit Andnor,
Ruotsin yhteistyöministeri
vuonna 2003

Lønning, joka johti parlamentaarista yhteistyötä ja seurasi neuvoston työn suuntaviivoja. Presidenttikautensa aluksi hän totesi, että pohjoismaisen yhteistyön avulla olisi helpotettava pohjoismaalaisten elämää.

– Ongelmia on edelleen monilla eri elämänaloilla kaikissa Pohjoismaissa.

On aika kohdata todellisuus ja ottaa haaste vastaan, Lønning korosti.

Vuoden aikana hän nosti usein esille rajaesteiden poistamisen. Eräessä artikkelissa hän esimerkiksi kirjoitti, että liikkuvuutta haittaavat esteet vähentävät Pohjoismaiden kiinnostavuutta.

Lønning keskittyi myös integraatioon. Hänen mukaansa kaikkien Pohjoismaiden

integraatiopolitiikoilla on erinomaiset tavoitteet, mutta tavoitteiden ja todellisuuden suurta eroa on tarkasteltava itsekriittisesti. Tavoitteilla yksinään ei ratkaista ongelmia.

– Monikulttuurista yhteiskuntaa on vaikea rakentaa. Integraatio ei tarkoita sulauttamista. Se vaatii uhrauksia kaikilta, myös suhteellisen homogeeniselta valtaväestöltä, Inge Lønning totesi.

Lønningin presidenttikaudella kaksi muuta pysyvää asiaa päiväjärjestyksessä olivat EU:n laajentuminen ja pohjoinen ulottuvuus.

■ »Integration Norden«

Vuoden 2003 ministerineuvoston puheenjohtajamaa Ruotsin ohjelman aiheena oli integraatio ja Pohjola. Pohjoismaisten yhteistyöministerien puheenjohtajana toimi ruotsalainen Berit Andnor.

– EU-laajentumisen takia pohjoismaista yhteistyötä on syvennettävä. Lisäksi sitä on laajennettava Baltian maiden suuntaan. Silloin voidaan EU:ssa painokkaasti ajaa esimerkiksi ympäristö-, kuluttaja-, tasa-arvo- ja hyvinvointiasioita, Berit Andnor kommentoi integraatiotyötä Pohjolassa.

Ruotsin puheenjohtajuusohjelmassa integraatiota tarkasteltiin neljästä eri näkökulmasta:

Ensimmäinen koski integraatiota *Pohjoismaiden sisällä* eli esimerkiksi mahdollisuutta vaikuttaa poliittisissa, taloudellisissa, sosiaalisissa ja kulttuurisissa yhteyksissä, maahanmuuttajanaisten osallisuutta ja osallistumista sekä eristäytymisen torjumista asumisessa.

Malmössä järjestettiin konferenssi maahanmuuttajanaisten elämäntilanteesta Pohjoismaissa. Konferenssiin osallistui

nelisensataa ministeriä, virkamiestä ja maahanmuuttajanaista eri puolilta Pohjola. Siinä käsiteltiin hyvin erilaisia aiheita aina järjestetyistä avioliitoista ja arkipäivän syrjinnästä ”vieraiden kulttuurien miehiin”.

Toiseksi keskityttiin *Pohjoismaiden väliseen* integraatioon. Vaikka yhteispohjoismaiset työmarkkinat ovat toimineet jo pitkään ja kaikki Pohjoismaat kuuluvat EU:n sisämarkkinoihin, maiden rajat ja kansallisten säädösten erot aiheuttavat turhia ongelmia asukkaille, yrityksille ja järjestöille.

Ruotsi halusi puheenjohtajuuskaudellaan käsitellä systemaattisesti konkreettisia esteitä ja saavuttaa tuloksia asetetun aikarajan sisällä. Vuoden aikana poistettiin useita rajaesteitä. Tärkeä toimenpide oli nimittää Tanskan entinen pääministeri Poul Schlüter Ruotsin yhteistyöministerin erityisedustajaksi rajaesteasioissa. Schlüter auttoi osaltaan pitämään rajaestetyön parrasvaloissa vuonna 2003.

Kolmanneksi tarkasteltiin *Pohjolan ja sen lähialueiden* välistä integraatiota. Yhteistyötä kehitettiin Baltian maiden kanssa, varsinkin EU-laajentumisen valossa. Pohjoismaiden yhteistyö Luoteis-Venäjän kanssa asetettiin etusijalle lähi-alueohjelmassa. EU:n ja Venäjän pyrkimykset luoda yhteinen eurooppalainen talousalue muodostuivat yhä merkittävämmiksi.

Neljänneksi otettiin esille *Pohjoismaiden integraatio eurooppalaisessa yhteistyössä*. Kolme Pohjoismaata on EU-jäseniä. Kahden EU-suhdetta säätelee taas Eta-sopimus. Ruotsi halusi vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä EU:n sisämarkkinoilla.

Pohjoismaiden yhteistyö voi vuorostaan hyödyttää EU-yhteistyötä.

Pohjoismaiden pääministerit ovat alkaneet tavata ennen Eurooppa-neuvoston kokouksia. Näihin tapaamisiin kutsuttiin myös Baltian maiden pääministerit. Ruotsin puheenjohtajuusvuotena virallista

pohjoismaista ministeriyhteistyötä EU:ssa laajennettiin tasa-arvo-, kuluttaja- ja ympäristöministereihin. Pohjoismaiden ministerineuvosto on lisännyt keskitty-

mistään EU-asioihin ohjelman *Det internationale Norden* suuntaviivojen mukaisesti.

■ Ministerineuvostolle uusi pääsihteeri

Ruotsalainen Per Unckel aloitti työnsä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön pääsihteerinä vuoden 2003 alussa.

Per Unckel tuli sihteeristöön Ruotsin valtiopäiviltä. Vuonna 1998 hänestä tuli valtiopäivien perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ja vuonna 1999 hänet valittiin maltillisen kokoomuksen valtiopäiväryhmän johtajaksi.

– En usko hierarkioihin vaan verkostoihin. Haluan saavuttaa tuloksia enkä pelkää muutoksia. Johtamistyylini perustuu

hyvän vision luomiselle. Se on hyvä tapa saavuttaa tuloksia, Unckel kertoi astuesaan virkaansa.

– On monta tärkeää pohjoismaista yhteistyöaluetta. Menneenä vuonna on kiinnitetty huomiota erityisesti rajaesteisiin ja vaikeuksiin muuttaa Pohjoismaasta toiseen. Yhteydet Itämerenalueen maihin korostuvat muodostumassa olevassa uudessa eurooppalaisessa yhteistyörakenteessa, Unckel totesi.

■ Neuvoston istunto Oslolla

Oslolla 27.–29. lokakuuta 2003 järjestetyn Pohjoismaiden neuvoston istunnon punaisena lankana olivat rajaesteet.

Istunnossa keskusteltiin paljon EU:sta ja yhteistyöstä sekä idän että lännen suuntaan. Pääministerien ilmoitus Baltian maiden kutsumisesta Pohjoismaiden Investointipankin (NIB) täysjäseniksi herätti paljon kiinnostusta. NIB on ensimmäinen pohjoismainen laitos, joka avataan baltteille. Ruotsin pääministeri Göran Perssonin mukaan kutsu oli konkreettinen merkki Pohjoismaiden halusta syventää pohjoismais-balttilaista yhteistyötä. Jatkoa saattaa hyvin seurata. Toinen esimerkki maiden lähentymisestä oli, että ensi kertaa

Pohjoismaiden neuvoston historiassa Baltian ministerineuvoston puheenjohtaja, Liettuan pääministeri Algirdas Brazauskas piti puheen istunnon avajaiskeskustelussa. Ruotsin maltillisen kokoomuksen puoluejohtaja Fredrik Reinfeldt toisti puolueensa vaatimuksen balttien täysjäsenyydestä neuvostossa. Useat puhujat nostivat esille Pohjois- ja Baltian maiden mahdollisuudet tehdä yhteistyötä Euroopassa.

Esimerkkejä toimenpiteistä itäyhteistyön laajentamiseksi vuonna 2004 ovat Pohjoismaiden ja Luoteis-Venäjän nuorten vaihto-ohjelma, Kaliningradin parlamentaarikkojen tutustumismatka Pohjoismaihin, teemakokous pohjoisesta ulottuvuu-

desta yhdessä venäläisten parlamentaarikkojen kanssa ja Murmanskin alueen ympäristötoimintasuunnitelma.

Merten luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen, puutteelliset liikenneyhteydet ja Färssaarten toive Pohjoismaiden neuvoston täysjäsenyydestä nousivat pääaiheiksi keskustelussa Länsi-Pohjolasta. Näitä asioita tullaan seuraamaan vuonna 2004, jolloin Islanti toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajanaan. Islanti esitteli ohjelmansa istunnossa.

Pohjoismaiden on koordinoitava tutkimusvaransa selviytyäkseen kilpailussa Euroopan ja Yhdysvaltojen kanssa. Siitä parlamentaarikot ja ministerit olivat yksimielisiä, kun ministerineuvosto esitteli valkoisen kirjan tulevasta pohjoismaisesta tutkimuspolitiikasta. Valkoisessa kirjassa ehdotetaan uuden pohjoismaisen tiede- ja innovaatiotoimikunnan perustamista. Istunnossa todettiin, että tutkimusympäristöjä olisi parannettava parhaiden tutkijoiden viihtyvyyden varmistamiseksi, ja että huippututkimusyksiköiden olisi oltava alojensa johtavia maailmassa.

Ympäristöasiat, erityisesti Itämeri ja öljynkuljetukset, prostituution ja ihmiskaupan torjunta sekä suden- ja valaanpyynti nostattivat tunteita. Tiedotusvälineet olivat hyvin kiinnostuneita pohjoismaisen elokuvapalkinnon perustamisesta.

Vuoden pohjoismaiset palkinnot jaettiin juhlavissa tunnelmissa. Ruotsalainen Eva Ström sai kirjallisuuspalkinnon runokokoelmastaan *Revbensstädena*, suomalainen Luonto-Liitto taas luonto- ja ympäristöpalkinnon nuorisotyöstään. Musiikkipalkinnon saaja Mari Boine herätti huomiota tukiessaan palkintoseremoniapuheessaan saamelaisen jäsenyyttä Pohjoismaiden neuvostossa.

Istunnon yhteydessä järjestettiin harvinaisen paljon kokouksia, muun muassa

Poul Schlüter, Ruotsin yhteistyöministerin erityisedustaja rajaesteasioissa

kaksitoista ministerikokousta ja viisitoista lehdistötilaisuutta. Pohjoismaiden pääministerit tapasivat ja pitivät kokouksen myös balttilaisten kollegojensa kanssa.

Neuvoston puheenjohtajisto ja Baltian yleiskokouksen johto sopivat, että seuraava yhteinen istunto järjestetään Pärnussa Virossa huhtikuussa 2005. Ympäristö- ja luonnonvara-, kansalais- ja kuluttaja- sekä hyvinvointivaliokunnat keskustelivat muun muassa kaasun ja öljyn tuotannosta sekä ydinjätteistä Murmanskin alueen duuman puhemiehen Pavel Sazhinovin kanssa. Tavoitteena oli luoda yhteyksiä Luoteis-Venäjään.

– Pohjoisessa ulottuvuudessa keskitytään yhä enemmän Luoteis-Venäjän demokraattiseen ja kestäväan kehitykseen, keskiryhmän Jens Christian Larsen kertoi.

Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2004 presidentiksi valittiin ruotsalainen Gabriel Romanus keskiryhmästä ja uuteen varapresidentin toimeen ruotsalainen sosiaalidemokraatti Anita Johansson.

Mari Boine ja Eva Ström

Kansainvälinen Pohjola

■ Pohjoismaat ja Euroopan unioni

Euroopan unionin laajentuminen edistää merkittävästi yhtenäisyyttä, hyvinvointia ja rauhaa Euroopassa. Laajentuminen tulee vaikuttamaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön. EU-maiden välille kehittyy useita eri yhteistyömuotoja, muun muassa alueellisten ryhmien yhteistyötä.

Näin Pohjoismaiden uudet haasteet tiivistetään selonteossa Pohjoismaiden ministerineuvoston Eurooppa-työskente-

lystä vuosina 2002–2003. Ministerineuvosto laatii selonteon Pohjoismaiden neuvostolle. Pohjoismaisia yhteistyömuotoja on sopeutettava uusiin haasteisiin Euroopassa, jonka poliittinen kartta on muuttunut perusteellisesti.

■ Pohjoismainen yhteistyö Euroopassa

Pohjoismaiden ministerineuvosto laatii joka vuosi raportin Eurooppa-työskentelestään. Vuonna 2003 keskipisteessä oli pohjoismaisen yhteistyön ja laajentuneen eurooppalaisen yhteistyön suhde. Erityisesti keskityttiin yhteistyöhön Baltian maiden ja Luoteis-Venäjän kanssa. Vuoden 2003 raportti sisältää asiakirjan pohjoismaisesta yhteistyöstä Euroopassa. Yhteistyöministerit ovat hyväksyneet asiakirjan ministerineuvoston kansainvälisen työn suuntaviivoiksi. Kolme lainausta raportista:

”Globalisaation ja EU:n voimakkaan laajentumisen aikakaudella pohjoismaisen yhteistyön suurin haaste on siinä, että pystytään tehostamaan Pohjoismaiden välistä vuoropuhelua kansainvälisistä, erityisesti

Eurooppaa koskevista kysymyksistä.”

”Haaste on siinä, miten Pohjoismaat pystyvät säilyttämään vaikutusvaltansa eurooppalaisessa yhteistyössä, ja myös lisäämään sitä, EU:n jäsenmaiden määrän kasvaessa 15:stä 25:een. Pohjoismaat ovat tukeneet voimakkaasti itäeurooppalaisten ja balttilaisten naapureidensa EU-jäsenyyttä. EU:n laajentuessa uudet institutionaaliset muodot ja päätöksentekoprosessit ovat väistämättömiä.”

”Pohjoismaiden alueellinen yhteisesiintyminen EU:ssa ei merkitse pohjoismaista blokkipolitiikkaa vaan viestittää pyrkimyksistä tehdä kaikissa asioissa ’eurooppalaista’ yhteistyötä niin suuressa määrin kuin mahdollista. EU:lle on puolestaan

sekä poliittiselta että toiminnalliselta kannalta eduksi, että on olemassa tehtävänsä hyvin täyttäviä alueellisia yhteistyörakenteita, joilla voidaan keventää EU:n

'omien' instituutioiden kuormaa ja säästää voimavaroja. Pohjoismaisesta yhteistyöstä tulee tällä tavoin Pohjolan asemaa vahvistava tekijä EU:ssa.”

■ Synergiaa koordinoinnin avulla

– Lähialueutyössä on aina pyrittävä luomaan pohjoismaista hyötyä. Toimet on koordinoitava, jottei voimavaroja tuhlaannu. Näin totesi Suomen yhteistyöministeri Jan-Erik Enestam keskustelussa lähialueyhteistyöstä Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Oslossa.

Enestam nosti esille ministerineuvoston raportin Pohjolasta ja Euroopasta sekä erityisesti Pohjoismaiden ministerineuvoston, Itämeren neuvoston, Barentsin neuvoston ja Arktisen neuvoston läheiset suhteet.

Ainoastaan Pohjoismaiden ministerineuvostolla on erityinen toimintabudjetti. Muut neuvostot saavat ohjelma- ja hanke-rahoitusta.

Enestam korosti, että strateginen ajattelu leimaa koko Itämeren aluetta.

Myös Tanskan yhteistyöministeri Flemming Hansen otti esille Pohjoismaiden suunnanmuutoksen Eurooppa-keskustelussa neuvoston istunnossa lokakuussa.

– Pitkään on keskitytty lähinnä omaan alueeseen. Kompassineulaa on kuitenkin käännettävä 180 astetta ja on selvitettävä kansainvälisen kehityksen vaikutukset Pohjoismaihin, Hansen totesi.

Pohjoismaiden on jatkossakin oltava kasvualue Euroopassa ja annettava mallia muille, mutta asiat on laitettava tärkeysjärjestyksen, hän korosti. Hansen piti yhä tiiviimpää yhteistyötä Baltian maiden kanssa, myös Pohjoismaiden ministerineuvoston laitoksissa, myönteisenä asiana yhteistyön kehittämisen kannalta.

Istunnon aikana Norjan pääministeri Kjell Magne Bondevik puhui uudesta

Kolme pääministeriä tiedotusvälineiden haastateltavana: Kjell Magne Bondevik, Anders Fogh Rasmussen ja Göran Persson

Euroopasta, vaikkei Norja ole EU:n vaan Islannin tapaan Etan jäsen.

Yhteistyön laajentaminen EU:n ja Etan kautta on tärkeä asia myös tulevalle pohjoismaiselle yhteistyölle. Se vahvistaisi pohjoismais-balttilaista yhteistyötä.

– Pohjoismaista yhteistyötä voidaan kehittää monin poliittisin keinoin. Pohjoismaiden panos vaikuttaa myös EU:n kehitykseen ja laajentumiseen, Bondevik totesi.

Islannin mielestä Pohjois-Atlantin alueella olisi vahvistettava lähialueyhteistyötä meriympäristön, kestävän kehityksen ja luonnonvarojen hoidon ympärillä. Islannin pääministeri Davíð Oddssonin kiinnostivat kuitenkin myös Pohjoismaiden itäiset naapurit.

– Pohjoismainen yhteistyö Baltian maiden ja Luoteis-Venäjän kanssa on tuottanut tuloksia. Yhteistyötä on vaalittava huolella. Koska Baltian maista on tulossa EU:n jäseniä, yhteistyötä ollaan arvioimassa sen tehokkuuden varmistamiseksi uudessa poliittisessa tilanteessa.

Ruotsin pääministeri Göran Persson ehdotti Baltian maiden ja Pohjoismaiden neuvoston yhteistyön tiivistämistä jo kesäkuun lopussa lehdistötilaisuudessa Pohjoismaiden pääministerien kokouksen jälkeen. Ruotsalaislehti *Dagens Nyheterin* kysyessä, eikö kokouksissa silloin tarvita tulkkauskoppeja, vastaus kuului:

– Mieluummin kopit neuvostoon kuin merkityksetön neuvosto.

■ Pohjoista ulottuvuutta vahvistetaan

Puolan, Viron, Latvian ja Liettuan EU-jäsenyyden myötä unionin painopiste siirtyy pohjoiseen päin, mikä tulee vahvistamaan pohjoista ulottuvuutta.

Pohjoismaiden ministerineuvosto tekee lähialueyhteistyötä sekä normaalin toimintansa että erityisen lähialueohjelman puitteissa. Ministerineuvostolla on tiedotustoimistot Tallinnassa, Riikassa, Vilnassa ja Pietarissa.

Vuonna EU on jälleen pyritty saamaan toimisto myös Kaliningradiin. Baltian maissa ja Luoteis-Venäjällä ministerineuvosto on muun muassa

- toteuttanut julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja esimerkiksi energia-alan kehittämisohjelmia
- laatinut lapsia ja nuoria koskevan toimintasuunnitelman
- tehnyt raja-alueyhteistyötä.

EU:n pohjoisen ulottuvuuden osapuolena Pohjoismaiden ministerineuvosto pyrkii koordinoimaan pohjoismaista lähialue-toimintaa ja EU:ssa tehtävää työtä.

Viron, Latvian ja Liettuan EU-jäsenyys muuttaa maissa tehtävän pohjoismaisen työn luonnetta normaalin kumppanuuden suuntaan. Vuonna 2003 järjestettiin useita yhteisiä pohjoismais-balttilaisia ministerikokouksia.

Ministerineuvosto on päättänyt lisätä toimintaansa Luoteis-Venäjällä. Lähialue-työ tullaan arvioimaan vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla. Arvioinnin tulosten pohjalta laaditaan Baltian maita ja Luoteis-Venäjää koskevat yhteistyöstrategiat.

■ Pohjola ja Baltia

Ympäristö ja meriturvallisuus sekä järjestäytyneen huumorikollisuuden ja ihmis-kaupan torjunta olivat Pohjoismaiden neuvoston ja Baltian yleiskokouksen Lundissa järjestetyn yhteiskokouksen tärkeimmät aiheet. Kokouksessa keskusteltiin myös EU-asioista, pohjoisesta ulottuvuudesta, alueellisesta yhteistyöstä sekä siviilikriisien hallinnasta ja konfliktien ratkaisemisesta.

Pohjois- ja Baltian maiden parlamentaarikot alkoivat tehdä yhteistyötä vuonna 1989. Baltian maiden itsenäistymisen, Berliinin muurin kaatumisen ja Itä-Euroopan kommunistidiktatuurien luhistumisen myötä yhteistyötä on asteittain laajennettu.

Kokouksen aiheita oli Itämeren ympäristön suojeleminen. Maat pyrkivät muun muassa saamaan Itämeren julistettua erityisen haavoittuvaksi merialueeksi.

– Kaikkien Itämeren maiden parlamentaarikkojen yhteinen vaatimus Itämeren julistamisesta erityisen haavoittuvaksi merialueeksi ja yksirunkoisten öljytankkerien kieltämisestä on läpimurto Itämeren ympäristön suojelemissa, 12. parlamentaarisen Itämeri-konferenssin puheenjohtajistoa johtanut Outi Ojala totesi Oulussa syyskuussa.

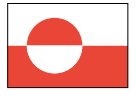
Pohjoismaiden neuvoston kanssa tehty poliittinen yhteistyö Baltian maiden EU-jäsenyyden ympärillä on merkinnyt paljon Virolle, Latvialle ja Liettualle, Baltian yleiskokouksen presidentti Giedrė Purvaneckienė totesi Lundin konferenssissa. Hän korosti EU-kansanäänestysten merkitystä ja toivoi Baltian maiden äänestäjien hyödyntävän historiallista tilaisuutta saattaa maat modernin Euroopan täysarvoisiksi jäseniksi.

Baltian maiden EU-jäsenyys ei lopeta Pohjoismaiden kanssa tehtävää yhteistyötä, Purvaneckienė totesi. Pohjoismaiden hallitusten edustajat tapaavat toisensa EU-kokousten alla, vaikkeivät kaikki maat ole unionin jäseniä. Baltian maiden jäsenyys sekä Baltian ja Pohjolan yhteistyön vakiintuminen lähinnä vahvistavat maita.

Lisäksi Purvaneckienė kannattaa Baltian maiden jäsenyyttä Pohjoismaiden neuvostossa. Hänen mielestään kahdeksan maan valtiopäivillä olisi paremmat mahdollisuudet vaikuttaa kuin vain viiden Pohjoismaan.

Pohjoismaiden neuvoston presidentti Inge Lønning korosti kokouksen jälkeen, että kokouksen aiheet eli järjestäytynyt rikollisuus, ympäristö ja etenkin EU:n uusi aluepolitiikka kiinnostavat sekä Pohjoismaiden että Baltian maiden poliitikkoja.

Latviassa mahdollisesti rehottavan korruption nostaminen esille yhteiskokouksessa on osoitus siitä, että uudet demokratiat ovat myös itsekriittisiä. Lønningin mielestä se on myönteinen merkki. Pitkän sulkeutuneisuuden kauden jälkeen demokraattisen järjestelmän rakentaminen tulee kestämään kauan, mutta keskustelun avoimuus on hyvä enne, hän totesi.

Balteista NIB:n jäseniä

Osion istunnon yhteydessä järjestetyssä pohjoismais-balttilaisessa pääministerikokouksessa Baltian maat kutsuttiin virallisesti Pohjoismaiden Investointipankin (NIB) jäseniksi.

NIB on Pohjoismaiden yhteinen kansainvälinen rahoituslaitos, joka tarjoaa sekä yksityis- että julkissektorin yrityksille ja järjestöille pitkäaikaisia lainoja muun muassa ympäristöinvestointeihin.

– Päivä on historiallinen, Viron pääministeri Juhan Parts totesi kokouksen jälkeen järjestetyssä lehdistötilaisuudessa. Samalla hän ilmoitti virallisesti maansa liittyvän pankin jäseneksi. Myös kaksi muuta Baltian maata suhtautui myönteisesti jäsenyyteen.

NIB on myöntänyt 45 miljoonan euron ympäristölainan Itämeren suurimmalle jätevedenpuhdistushankkeelle eli Pietarin lounaisosien viemärlaitoksen rakentami-

selle. Laitoksen on määrä valmistua kolmessa vuodessa.

Tällä hetkellä lähes miljoonan asukkaan jätevedet lasketaan puhdistamattomina Suomenlahteen, mikä vaikuttaa koko Itämeren veden laatuun. Vedenpuhdistamon lisäksi rakennetaan myös lietteen mädättäjä. Investointi vähentää huomattavasti puhdistamattoman jäteveden päästöjä Suomenlahteen ja Itämereen, mikä tulee selkeästi vaikuttamaan myönteisesti ympäristön tilaan.

Pohjoisen ulottuvuuden terveyskumppanuus

Pohjoismaiden ministerineuvosto osallistuu aktiivisesti EU:n pohjoisen ulottuvuuden kehittämiseen. Pohjoismailla on oma lähialueohjelmansa, joka voi osaltaan auttaa saavuttamaan näkyviä tuloksia pohjoisessa ulottuvuudessa.

Pohjoismaiden ministerineuvosto toimitti maaliskuussa oman osuutensa EU:n pohjoisen ulottuvuuden vuosien 2004–2006 toimintasuunnitelman sisällöstä. Siinä ministerineuvosto ehdottaa pohjoismaisen toiminnan lisäämistä pohjoisen ulottuvuuden toteuttamiseksi ja EU-työn vahvistamiseksi Pohjois-Euroopassa.

Tämä työ on osoitus alueellisesta yhteis-pohjoismaisesta toiminnasta eurooppalaisessa yhteistyössä. Ministerineuvoston laajat kokemukset toimimisesta Baltian maissa voivat olla hyödyksi, etenkin ympäristötyössä ja tietotaidon vaihdossa. Pohjoismaisessa yhteistyössä on mahdollista käyttää budjettivaroja pohjoisen ulottuvuuden hankkeiden toteuttamiseen.

Viisitoista maata ja kahdeksan kansainvälistä järjestöä ovat ottaneet askeleen oikeaan suuntaan ja päättäneet perustaa pohjoiseen ulottuvuuteen liittyvän kansanterveys- ja elämänlaatumppanuus-

den. Kumppanuuteen osallistuvat Pohjoismaiden lisäksi muun muassa Viro, Latvia, Liettua, Puola ja Venäjä. Kumppanu-

udessa keskitytään esimerkiksi kansanterveysongelmien torjumiseen ja elämänlaadun parantamiseen lähialueilla.

■ Itämerenalue keskipisteessä

– Pohjoismaat ovat olleet edelläkävijöitä ja osoittaneet yhteisten ongelmien ratkeavan yhteistyön avulla. On korkea aika integroida Itämeren alue samalla tavoin.

Näin totesi Tanskan entinen ulkoasiainministeri Uffe Ellemann-Jensen esitelmässään syyskuussa Pohjoismaiden yhteisessä suurlähetystörakennuksessa Berliinissä. Esitelmä kuului Pohjoismaiden Berliinin suurlähetystöjen ja Pohjoismaiden ministerineuvoston yhdessä järjestämään esitelmäsarjaan. Muita puhujia ovat olleet

Islannin entinen presidentti Vigdís Finnbogadóttir ja Ruotsin entinen pääministeri Carl Bildt. Bildt totesi puheessaan, että kaikkien Pohjoismaiden täysipainoinen osallistuminen Euroopan integraatioon voisi lisätä yhteistyötä muun muassa Baltian maiden kanssa. Se loisi uusia hyvinvointimahdollisuuksia koko pohjoismais-balttilaisella alueella, hän korosti.

Esitelmäsarja sisältyi Pohjoismaiden ministerineuvoston kansainväliseen ohjelmaan. Myös Luoteis-Venäjällä ja Puolassa

järjestetyissä konferensseissa on keskitytty Itämeren alueen uusiin mahdollisuuksiin. Venäjän Karjalan pääkaupungissa Petroskoissa toukokuussa järjestetyn seminaarin puhujien joukossa oli Itämeren neuvoston demokratiakehityksestä vastaava komissaari Helle Degn. Hän totesi muun muassa Pohjois-Euroopan mailla olevan yhteisiä arvoja, kuten solidaarisuus, ihmisoikeudet, avoimuus, julkisuus, ympäristön arvostus ja elintarviketurvallisuus. Arvojen merkitystä olisi korostettava eurooppalaisissa yhteyksissä.

Alueellinen yhteistyö uudessa Euroopassa oli Varsovassa ja Gdanskissa marraskuussa järjestetyn kolmen tilaisuuden aiheena. Gdanskin seminaarissa keskusteltiin sekä uusista yhteistyömahdollisuuksista että pohjoismaisen kestävän kehityksen strategian tarkistamisesta.

Norjan pohjoismaisen yhteistyöministeri, kalastusministeri Sven Ludvigsen totesi seuraavasti:

– Alueellisesta yhteistyöstä voi olla paljon hyötyä kestävän kehityksen toteutta-

misessa. Alueellisen yhteistyön kautta fyysisten, historiallisten ja uskonnollisten muurien muuten erottamat henkilöt voivat ymmärtää toisiaan ja jopa muuttaa tottumuksiaan.

■ Meriturvallisuus ja ympäristö

Pohjoismaiset poliitikot ja Itämeren maiden järjestöt ovat kaikin keinoin pyrkineet varjelemaan Itämeren ympäristöä. Kansainvälinen merenkulkujärjestö (IMO) ei kuitenkaan pysty julistamaan Itämerta erityisen haavoittuvaksi merialueeksi, ellei Venäjän hallitus allekirjoita hakemusta. Oulussa syksyllä järjestetyssä Itämeri-konferenssissa venäläiset parlamentaarikot saatiin allekirjoittamaan erityinen julistus. Heidän allekirjoituksensa jäivät kuitenkin pelkäksi toiveeksi sopimusten noudattamisesta, ellei Venäjän hallitus ota asiaa käsiteltäväkseen.

– On korkea aika varmistaa Itämeren öljynkuljetusten turvallisuus, Pohjoismaiden neuvoston ympäristö- ja luonnonvaravaliokunnan puheenjohtaja Asmund Kristoffersen totesi Itämeri-konferenssissa.

– Ellei öljypäästöongelmia pystytään ratkaisemaan, miten käy suurten ongelmien kuten ydinjätteiden kanssa, Kristoffersen kysyi.

Useat asiat uhkaavat Itämeren meriympäristöä. Koska Itämeri on tavallaan sisämeri, johon virtaa paljon makeaa vettä, kalojen ja äyriäisten kasvuolot huononevat meriveden happipitoisuuden

laskiessa. Päästöjen aiheuttama leväkasvu tappaa kalat eikä levää poisteta käden käänteessä niiden luonnollisesta elinympäristöstä murtovesialueilla. Poliittiset päätökset eivät yksinään riitä. Tarvitaan myös konkreettisia toimenpiteitä.

Juutinrauman ja Itämeren huomattava laivaliikenne huolestuttaa poliitikoita monesta syystä. Toisaalta lasti saattaa olla vaarallista, toisaalta painolastivettä päästetään yleisesti Itämereen. Öljynkuljetuksissa käytetään yhä yksirunkoisia aluksia, vaikka meri olisi jäässä. Viime aikoina on keskitytty etenkin öljynkuljetuksiin, mutta myös muiden vaarallisten aineiden kuljetusta on valvottava tarkoin. Juutinrauman läpi kulkee päivittäin 600 alusta ja Itämerellä purjehtii koko ajan yli 2000 alusta.

Meriturvallisuuden parantamiseksi ehdotetaan luotsipakkoa, yksirunkoisten alusten kieltä jääoloissa ja painolastivettä tyhjentävien alusten valvonnan parantamista.

Pohjoismaiden ympäristöministerit ovat pontevasti ajaneet Itämeren julistamista erityisen haavoittuvaksi alueeksi. Lisäksi on pyritty suojelemaan Barentsin alueen ympäristöä, varsinkin öljynkuljetuksilta.

■ Länsi-Pohjola polttopisteessä

Merten luonnonvarojen sekä ympäristö- ja ilmastoasioiden suuren merkityksen takia Pohjoismaiden ministerineuvosto laati erityisen Länsi-Pohjola-ohjelman vuonna 2003. Alueeseen keskitytään myös Islannin puheenjohtajuuskaudella vuonna 2004. Islannin painopistealueita ovat ympäristö, kulttuuri, identiteetti ja demokratia.

Länsi-Pohjolan näkökulmasta erityisen tärkeitä asioita ovat voimavaroihin ja merten luonnonvaroihin liittyvät taloudelliset kysymykset.

Pohjoismaat haluavat lyhykäisyydessään selvittää keinot parantaa Pohjois-Atlantin elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksia. Samalla pyritään suojelemaan ympäristöä mahdollisimman hyvin. Tavoite edellyttää laajaa kansainvälistä toimintaa. Pohjois-Atlantin konferensseja

seurataan ja tutkimuksessa panostetaan arktiseen huippuosaamiseen.

Länsi-Pohjolan liikennemahdollisuuksia on parannettava nykyisiä verkostoja hyödyntämällä ja kääntymällä keskeisten päätöksentekijöiden ja maiden liikennepolitiikasta vastaavien viranomaisten puoleen. Alueen kulttuuriyhteistyön koordinoimista on parannettava. Pohjolan talojen verkostoyhteistyötä halutaan laajentaa, niin että yksittäiset talot voisivat toimia myös koordinaattoreina paikkakunnillaan.

Vuoden 2004 pohjoismaisten yhteistyöministerien puheenjohtaja, Islannin ympäristöministeri Siv Friðleifsdóttir on todennut seuraavasti:

– Läntinen naapuripolitiikka koskee myös EU:n pohjoista ulottuvuutta, joka lännessä ulottuu aina Grönlantiin saakka.

Rajaesteiden poistaminen

■ Poul Schlüter johtaa rajaesteiden poistamista

Sekä Pohjoismaiden neuvosto että Pohjoismaiden ministerineuvosto ovat vuonna 2003 keskittyneet Pohjoismaiden välisten rajaesteiden poistamiseen.

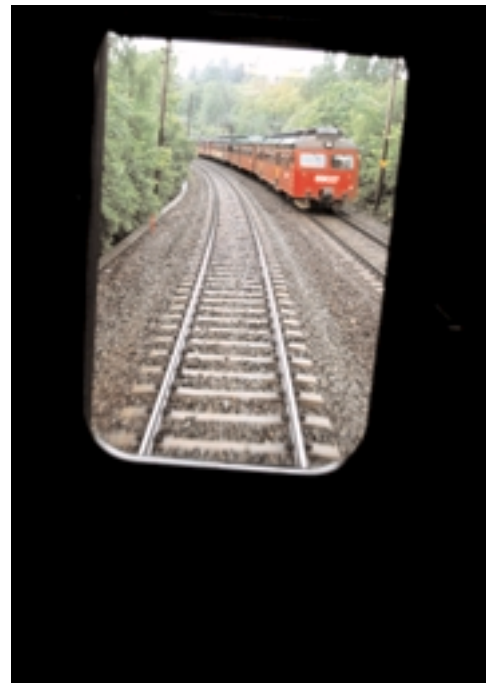
Ruotsin hallitus nimitti Tanskan entisen pääministerin Poul Schlüterin erityisedustajakseen luomaan poliittista painetta rajaesteiden vähentämiseen.

Pohjoismaiden neuvoston jäsenet pitivät aloitetta tervetulleena. Viestissään Poul Schlüterille Tanskan valtuuskunnan ja Pohjoismaiden neuvoston erityisen rajattoman Pohjolan työryhmän puheenjohtaja Ole Stavad totesi seuraavasti:

– Aiemmin tehdyt sopimukset eivät välttämättä ole ajan tasalla. Joillakin alueilla sopimuksia ei ole lainkaan, ja monet Pohjoismaasta toiseen muuttavat törmäävät tarpeettomaan byrokratiaan. Pohjoismaisesta yhteistyöstä on pidettävä kiinni, vaikka eurooppalaista yhteistyötä vahvistetaan.

Lundissa huhtikuussa järjestetyssä pohjoismais-balttilaisessa teemakokouksessa Ole Stavadielle tarjoutui mahdollisuus keskustella rajaesteistä Poul Schlüterin kanssa:

– Vaikka hän edustaa Pohjoismaiden ministerineuvostoa, sanoin hänelle, että myös Pohjoismaiden neuvoston jäsenet pitävät häntä ”omana miehenään”. Hänellä on kyky tehdä kysymyksiä, jotka

saattavat vaikuttaa yksinkertaisilta mutta ovat itse asiassa hyvin kärkeviä. Minusta tuntuu, että hän tulee saamaan aikaan useita konkreettisia parannuksia. Joillakin aloilla hän tarvitsee kuitenkin kaikkien parlamentaarikkojen tuen pystyäkseen poistamaan rajaesteet.

Yksi esimerkki parlamentaarisesta painostuksesta oli neuvoston jäsenten kotiparlamenteissaan tekemät samanlaiset kirjalliset kysymykset Pohjoismaiden välisten tilitapahtumien korkeista pankkipalvelumaksuista.

■ Pohjoismaat kotimarkkinoina

Vuonna 2003 Poul Schlüter osallistui usean ministerineuvoston kokouksiin. Lisäksi hän on puhunut esimerkiksi Pohjoismaista kotimarkkinoina monessa puheenjohtajamaa Ruotsin järjestämässä konferenssissa.

Monella alueella työ on tuottanut tulosta ja joitakin toisessa Pohjoismaassa asumista, työskentelyä tai opiskelua haittaavia esteitä on saatu raivattua. Toisilla alueilla on taas yhä painostettava vastuullisia poliitikoita ja virkamiehiä.

Väliraportissaan Poul Schlüter kertoo 25 erilaisesta pohjoismaista liikkuvuutta haitanneesta esteestä, jotka on poistettu. Tuloksia ovat esimerkiksi ammattiliikenteen yksinkertainen tullausmenettely, yhteinen työnvälitys Internetissä, virtuaalinen verotoimisto sekä lääkemääräysten tehokas käsittely.

Päivää ennen kuin Schlüter esitteli väliraporttinsa Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Oslossa Tanska luopui vaatimasta tanskan taitoa ruotsalaisilta ja norjalaisilta, jotka hakeutuvat lääketieteen opintoihin Tanskaan. Asiasta oli keskusteltu aiemmin myös Pohjoismaiden neuvostossa, ja Tanskan hallitus taipui juuri neuvoston istunnon kynnyksellä.

■ Rajaesteet esillä istunnossa

Tanskan ja Ruotsin veroministerit allekirjoittivat lähinnä Juutinrauman rajatyöntekijöitä koskevan verosopimuksen Pohjoismaiden neuvoston istunnon aikana. Muut veroasiat, työttömyysturva, vakuutusasiat ja vanhempainlomamääräykset muodostavat kuitenkin yhä rajaesteitä, neuvoston konservatiivisen ryhmän jäsen Kent Olsson totesi istunnossa.

Rajaestetyön tulosten merkitystä korosti jo istunnon avajaisissa suurkäräjien puhemies Jørgen Kosmo:

– Ellei ministerineuvosto pysty saavuttamaan tavallisia kansalaisia hyödyttäviä tuloksia, tämä istunto voi olla pohjoismai-

sen yhteistyön lopun alkua, hän totesi.

Pohjoismaiden kilpailukyky perustuu pohjoismaiseen liikkuvuuteen. Norden-yhdistysten liiton mukaan pohjoismaisen yhteistyön uskottavuus vaatii todellisia tuloksia.

Ruotsin yhteistyöministeri Berit Andnor kertoi tyytyväisenä useista vuoden aikana poistetuista rajaesteistä. Tuloksia ovat esimerkiksi tullauksen yksinkertaistuminen, yhteiset ammattitutkinnot ja uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus.

Andnor mainitsi myös, että lemmikkieläinten ja reseptilääkkeiden kuljettamisen toiseen Pohjoismaahan helpottuu:

– Rajaesteet vaikuttavat eri tavoin eri kansalaisiin. Osalliselle esimerkiksi henkilötunnusasia on hyvin tärkeä. Saavutukset liikennealalla merkitsevät paljon pk-yrityksille ja etenkin ammatti-liikenteelle, esimerkiksi Norjassa omalla koneellaan työskentelevälle ruotsalaiselle työkoneenkuljettajalle. Hän on aiemmin joutunut antamaan tullille takuuna 25 prosenttia ehkäpä kolme miljoonaa mak-savasta koneestaan. Pk-yritykselle summa

on valtava. Ongelma on ratkaistu toimi-alan ja viranomaisten välisellä yhteis-työllä.

Keskustelussa vaadittiin pohjoismaisen verotoimiston perustamista sekä pohjois-maisten tilitapahtumien pankkimaksujen alentamista ja käsittelyaikojen lyhentä-mistä.

■ Oikeilla raiteilla

Kööpenhaminassa marraskuussa järjeste-tyssä kokouksessa Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri Per Unckel totesi, että Tanskan ja Ruotsin verosopi-mus on esimerkki pohjoismaisen integraa-tion siirtymisestä oikeille raiteille.

Unckelin mielestä rajaesteiden poista-minen ei vaikuta ainoastaan yksityishenki-löihin vaan koko alueen kehitysmahdolli-suuksiin. Voimakkaasti laajentuneessa EU:ssa avoimuus parantaa Pohjoismaiden kilpailukykyä.

Poul Schlüter jatkaa pohjoismaisten yhteistyöministerien erityisedustajana vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla, jolloin Islanti on ministerineuvoston puheenjohtajamaa. Seuraava askel on keskittyä elinkeinoelämälle ominaisiin rajaesteisiin.

Schlüterin päätehtävänä on edelleen löytää konkreettisia ratkaisuja oikeudelli-siin ja byrokraattisiin esteisiin, jotka haittaavat pohjoismaalaisten vapaata liik-kuvuutta.

Työtä tukemaan on Pohjoismaiden ministerineuvostoon perustettu erityinen rajapoliittinen sihteeristö. Sihteeristö koordinoi Poul Schlüterin työtä, tiedotus-

palvelu Haloo Pohjolan toimintaa konk-reettisten asioiden parissa ja raja-alue-komiteoiden yhteistyötä. Tavoitteena on varmistaa rajaestetyön jatkuvuus ja teho.

Tiedotuspalvelu Haloo Pohjola toimii joka Pohjoismaassa. Paikalliset osoitteet ja puhelinnumerot on koottu osoitteeseen www.hallonorden.org. Palvelu vastaa kysymyksiin pohjoismaisesta liikkuvuu-desta. Ne saattavat koskea esimerkiksi opiskelumahdollisuuksia, työskentelyä, verotusta, sairausvakuutusta, lapsilisää tai eläkettä.

Pohjoismainen kulttuuri kiertueella

■ Pohjoismainen muotoilu

Vuoden aikana järjestettiin useita suuria kulttuurihankkeita. Ruotsin kulttuuriministeri Marita Ulvskog ja Saksan kulttuuriministeri Christina Weiss avasivat marraskuussa Kunstgewerbemuseumissa Berliinissä laajan pohjoismaisen näyttelyn *Scandinavian Design beyond the Myth*.

Aloitteen näyttelyksi teki Pohjoismaiden ministerineuvosto. Näyttely perustuu pohjoismaiseen muotoilualan yhteistyöhön ja tuoreimpaan tutkimukseen. Se on osittain retrospektiivinen: siinä käsitellään uskomuksia ja stereotypioita, jotka ovat johtaneet käsitteeseen Scandinavian

Design. Näyttelyssä esitellään myös pohjoismaista nykymuotoilua.

Berliinin jälkeen näyttely jatkaa vuonna 2004 Milanoon, Gentiin ja Prahaan.

Vuonna 2005 vuorossa ovat Budapest, Riika, Glasgow, Kööpenhamina ja Göteborg, vuonna 2006 puolestaan Oslo, Reykjavik ja Helsinki.

■ Pohjoismaista kulttuuria Länsi-Balkanilla

Pohjoismaiden kulttuuriministerit ovat aloittaneet Pohjolan ja Länsi-Balkanin kulttuuriyhteistyö- ja kulttuurivaihtohankkeen. Länsi-Balkan käsittää Albanian, Bosnia-Hertsegovinan, Kroatian, Make-donian, Serbian ja Montenegron.

Hankkeen otsikkona on Speak up! ja se käsittää laajasti kaikenlaisen nykyaiteen ja -kulttuurin. Vuonna 2004 jatkuva hanke perustuu alueiden yksityishenkilöiden ja laitosten yhteistoimintaan ja -työhön. Hankkeen painopistealueita ovat nykyaide, moderni tanssi, elokuva, kirjallisuus ja musiikki.

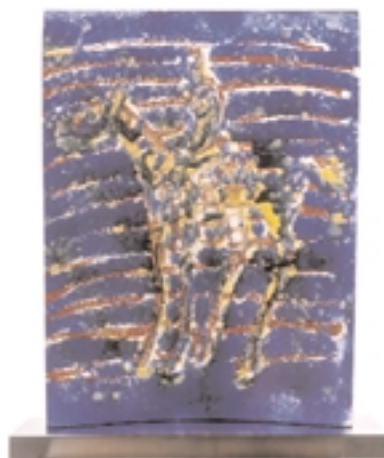
Useat galleriat osallistuvat hankkeeseen ja järjestävät siihen liittyviä näyttelyjä, esimerkiksi zagrebilainen whw, Belgradin nykyaiteen museo ja malmöläinen Rooseum.

Hankkeen yhteydessä Mika Hannula ja Tere Vadén julkaisevat kirjan *Rock the Boat*, jossa käsitellään eettisten kysymysten ja paikallisen-globaalin suhdetta sekä kysymysten ilmentymiä tämänhetkisessä kuvataiteessa.

■ Pohjoismaista lasitaidetta Pietarissa

Pietarissa avattiin syyskuussa suuri pohjoismainen lasitaidenäyttely nimeltä *Heijastuksia – uudessa pohjoismaisessa valossa*. Näyttelyyn osallistuu sekä nuoria että asemansa jo vakiinnuttaneita pohjoismaisia taiteilijoita. Näyttely tuli Pietariin Petroskoista.

Teokset on valmistettu lasimestari Per Steen Hebsgaardin pajassa Tanskassa. Näyttely on laaja otos Hebsgaardin pajassa vuosien mittaan tehdystä pohjoismaisesta taiteilijayhteistyöstä.

Pohjoismaista huippututkimusta

■ Valkoinen kirja tutkimuksesta ja innovaatiosta

Pohjoismaista voi tulla kansainvälisesti johtava tutkimusalue. Siihen niiden on myös pyrittävä. Muuten pohjoismainen tutkimus jää jälkeen muusta maailmasta ja etenkin USA:sta.

Näin todetaan valkoisessa kirjassa NORIA – Nordic Research and Innovation Area. Valkoisen kirjan taustalla on muun muassa Pohjoismaiden neuvoston suositus pohjoismaisen tutkimuspolitiikan tarkistamisesta.

Kirjan on laatinut Åbo Akademin rehtori, professori Gustav Björkstrand. Valkoisessa kirjassa tehdään useita toimenpide-ehdotuksia:

- Perustetaan pohjoismainen tutkimus- ja innovaatioalue, NORIA. Pohjoismaisella tiedepoliittisella neuvostolla on tärkeä rooli alkuvaiheessa.
- Luodaan uusi neuvoo-antava elin (NoFIR) yhdistämällä tiedepoliittinen neuvosto ja Pohjoismainen tutkijan-koulutusakatemia.
- Panostetaan pohjoismaisiin tutkijakouluihin, joissa nuoret tutkijat työskentelevät yhdessä ja luovat tarvittavan ”kriittisen massan” sekä vahvan ja kilpailukykyisen tutkimusympäristön.
- Perustetaan pohjoismaisia huippututkimusohjelmia, jotka lisäävät tutkimusympäristöjen kiinnostavuutta sekä tutkimuksen laatua ja tunnettua.

Tällä hetkellä Pohjoismaat käyttävät julkisista varoista noin 64 miljardia Tanskan kruunua kansalliseen tutkimukseen, kun taas ministerineuvoston budjetissa tutkimukselle on varattu ainoastaan 170 miljoonaa kruunua (tutkimuslaitokset mukaan lukien). Björkstrandin mielestä pohjoismaista budjettia ja kansallisia varoja olisi koordinoitava.

Valkoinen kirja on lähetetty lausunkierrokselle eri järjestöille ja ministeriöille. Tavoitteena on esitellä päätösehdotus vuoden 2004 kesäkuun alussa.

Professori
Gustav Björkstrand

■ Uusi ulottuvuus kansallisissa tutkimusympäristöissä

Pohjoismaiden ministerineuvosto on päättänyt järjestää laitoksiaan uudelleen kulttuurin, koulutuksen ja tietotekniikan aloilla.

Vastaisuudessa jotkin pohjoismaiset tutkimuslaitokset toimivat kansallisella tasolla, jotta niistä tulisi pysyvä osa tutkimusympäristöjä. Laitokset ovat *Pohjoismainen saamelaisinstituutti*, *Pohjoismainen merioikeuden laitos*, *Teoreettisen fysiikan pohjoismainen laitos*, *Pohjoismainen Aasian tutkimusinstituutti ja Pohjoismainen vulkanologinen instituutti*. Useiden kohdalla pohditaan vielä, kuinka päävastuun siirto hoidetaan. Pohjoismainen profiili aiotaan säilyttää eli laitokset pysyvät pohjoismaisina ohjelmina tai pohjoismaisina keskuksina, joilla on oma hallitus.

Lisäksi *Pohjoismaiden Suomen instituutti* (Nifin) päätettiin siirtää vuodenvaihteessa

opetusministereiltä kulttuuriministerien alaisuuteen. *Tieteellisen informaation pohjoismainen yhteistyöelin* taas lakkautetaan 1. heinäkuuta 2004. Työryhmä perustetaan pohtimaan tieteellisen informaation verkostoyhteistyön kehittämistä.

Aikuiskoulutusyhteistyötä tehdään jatkossa pohjoismaisten organisaatioiden verkostossa ja uuden Nordplus Vuxen -ohjelman kautta. Ohjelmaa hallinnoi tanskalainen kansainvälisen henkilöväihdon keskus Ciriux. *Pohjolan kansanakatemia* lakkautetaan 1. elokuuta 2004.

Muutokset tehdään professori Dan Brändströmin laatiman raportin pohjalta (*En nordisk dimension i nationale forskningsmiljøer – Nordiske forskningsinstitutioner under nationalt ansvar*).

■ Avoin lähdekoodi ja Nordicos

Elokuussa 2003 Pohjoismaiden ministerineuvosto avasi pohjoismaiset Internet-sivut, joilta voi vapaasti ladata niin kutsuttuja avoimen lähdekoodin ohjelmia sekä yksityis- että ammattikäyttöön. Sivut www.nordicos.org on kehittänyt tanskalainen *Forbrugerinformation* muiden Pohjoismaiden tuella. Tavoitteena on antaa käyttäjille havainnollinen katsaus suosituista avoimen lähdekoodin ohjelmista.

Avoimen lähdekoodin perusajatus on hyvin yksinkertainen: jos käyttäjä pystyy lukemaan ja muokkaamaan ohjelman lähdekoodia, hän voi kehittää ohjelmaa.

Pienillä kielialueilla kuten Pohjoismaissa avoimen lähdekoodin ohjelmilla

on yksi ylimääräinen etu suljettuihin ohjelmiin verrattuna. Koska lähdekoodia saa muuttaa, ohjelma voidaan kääntää, mikä auttaa pitämään kiinni kielellisestä ja kansallisesta identiteetistä.

Pohjoismaiden neuvoston elinkeinovaliokunta on laatimassa valiokuntaehdotusta, jonka yhtenä tavoitteena on perustaa pohjoismainen avoimen lähdekoodin osaamiskeskus. Valiokunta on keskustellut asiasta perusteellisesti ja kuullut IBM:ää, Microsoftia ja Nordicosia.

■ Uudet Nordplus-ohjelmat

Pohjoismaiden ministerineuvoston koulutussektorilla Nordplus-ohjelmat on tunnettu jo pitkään. Vaihto- ja tukiohjelmien tavoitteena on vahvistaa Pohjoismaiden ja niiden lähialueiden kilpailukykyä edistämällä pohjoismaisia kulttuuri-, kieli- ja arvositeitä, tutkimusta sekä kansalaisten pätevyyttä ja koulutusta.

Vuoden 2004 alussa otettiin käyttöön viisi uutta Nordplus-ohjelmaa. Jokaisella ohjelmalla on oma erityinen kohderyhmänsä ja käyttöalueensa:

NORDPLUS JUNIOR

Ohjelman avulla edistetään koulujen pohjoismaista oppilas- ja opettajatoimintaa. Toiminnalla on oltava opetuksellinen sisältö ja liityttävä koulussa tehtävään työhön. Oppilastyö on lisäksi tehtävä pohjoismaisilla koulusivuilla Internetissä (www.nordskol.org). Ohjelmaa hallinnoidaan Ruotsissa.

NORDPLUS

Ohjelman kautta tuetaan yliopistojen ja korkeakoulujen verkostoyhteistyötä, sekä yhden alan että monialaista. Oppilaitokset voivat hakea tukea kokonaisvaltaiselle pohjoismaiselle koulutusyhteistyölle, jossa hyödynnetään toisten erityisosaamista. Ohjelmaa hallinnoidaan Suomessa.

NORDPLUS VUXEN

Ohjelma tarjoaa mahdollisuuden tehdä yhteistyötä ja hakea innoitusta aikuis-koulutuksen alalla. Tukea annetaan sekä opettajille että osallistujille muun muassa uusien ajatusten, opetusmenetelmien ja kurssien kehittämistä varten. Erityisesti keskitytään hankkeiden tulosten levittämiseen. Ohjelmaa hallinnoidaan Tanskassa.

NORDPLUS SPRÅK

Tieteidenvälisen ohjelman tavoitteena on korostaa poliittisten aloitteiden merkitystä pohjoismaisten kielten osaamiselle. Ohjelman avulla pyritään varmistamaan, että pohjoismaista yhteistyötä tehdään jatkossakin pääasiassa pohjoismaisilla kielillä. Tukea voivat hakea laitokset, järjestöt, verkostot ja yksityishenkilöt, jotka täyttävät määrätyt perusedellytykset. Ohjelmaa hallinnoidaan Islannissa.

NORDPLUS NABO

Monialainen ohjelma on tarkoitettu Pohjoismaiden ja sen lähialueiden eli Viron, Latvian, Liettuan ja Luoteis-Venäjän ver-

kostoyhteistyölle. Erityisesti keskitytään koulutukseen ja tietojen välittämiseen. Ohjelma käsittää kaiken koulutuksen aina peruskoulusta yliopistoon ja aikuiskoulu-

tukseen, myös vapaaehtoissektorin järjestämän koulutuksen. Ohjelmaa hallinnoidaan Norjassa.

Taustatietoja

Yhteistyöministerit

Pääministereillä on päävastuu pohjoismaisesta yhteistyöstä. Joka maan hallitus nimeää yhden ministerin pohjoismaiseksi yhteistyöministeriksi. Oman ministeriönsä lisäksi yhteistyöministeri vastaa erityisesti pohjoismaisen yhteistyön koordinoinnista. Ministerineuvoston puheenjohtajuus kiertää kalenterivuositain.

Yhteistyöministerit, lokakuu 2003

Berit Andnor	Ruotsi	Svein Ludvigsen	Norja
Jan-Erik Enestam	Suomi	Lise Lennert	Grönlanti
Siv Friðleifsdóttir	Islanti	Høgne Høydal	Färösaaret
Flemming Hansen	Tanska	Olof Erland	Ahvenanmaa

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto, tammikuu 2003

Inge Lønning	Presidentti	Norja
Eero Akaan-Penttilä	Konservatiivinen ryhmä	Suomi
Berit Brørby	Sosiaalidemokraattinen ryhmä	Norja
Rannveig Guðmundsdóttir	Sosiaalidemokraattinen ryhmä	Islanti
Anita Johansson	Sosiaalidemokraattinen ryhmä	Ruotsi
Jens Christian Larsen	Keskiryhmä	Tanska
Ragnwi Marcelind	Keskiryhmä	Ruotsi
Outi Ojala	Vasemmistososialistinen vihreä ryhmä	Suomi
Ísólfr Gylfi Pálmason	Keskiryhmä	Islanti
Riitta Prusti	Sosiaalidemokraattinen ryhmä	Suomi
Jan Sahl	Keskiryhmä	Norja
Ole Stavad	Sosiaalidemokraattinen ryhmä	Tanska
Sigríður A. Þórðardóttir	Konservatiivinen ryhmä	Islanti

Puheenjohtajuus ja presidenttiys

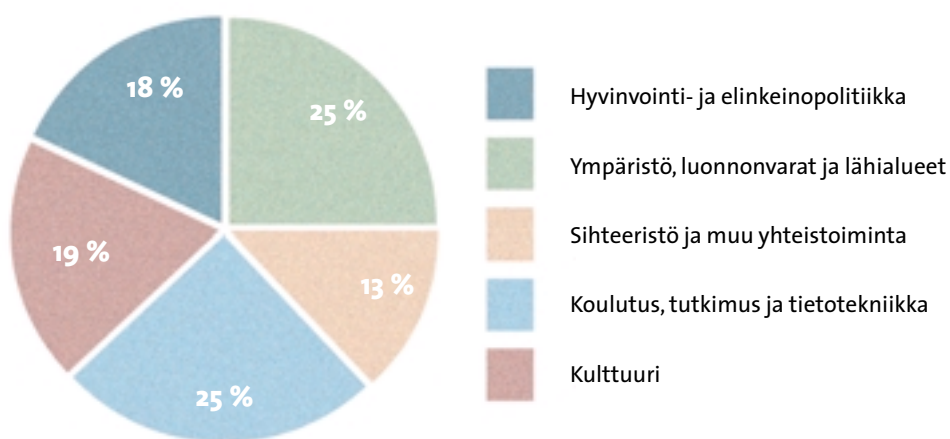
Puheenjohtajuus ja presidenttiys kiertävät seuraavassa järjestyksessä:

Ministerineuvosto	Neuvosto
Norja	Suomi
Ruotsi	Norja
Islanti	Ruotsi
Tanska	Islanti
Suomi	Tanska

Pohjoismaiden ministerineuvoston menojen jakautuminen

Ministerineuvoston vuoden 2003 budjetti oli 811 miljoonaa Tanskan kruunua.

Pääala	Miljoonaa Tkr	Prosenttia
Hyvinvointi- ja elinkeinopolitiikka	150	18
Ympäristö, luonnonvarat ja lähialueet	199	25
Sihteeristö ja muu yhteistoiminta	106	13
Koulutus, tutkimus ja tietotekniikka	204	25
Kulttuuri	151	19

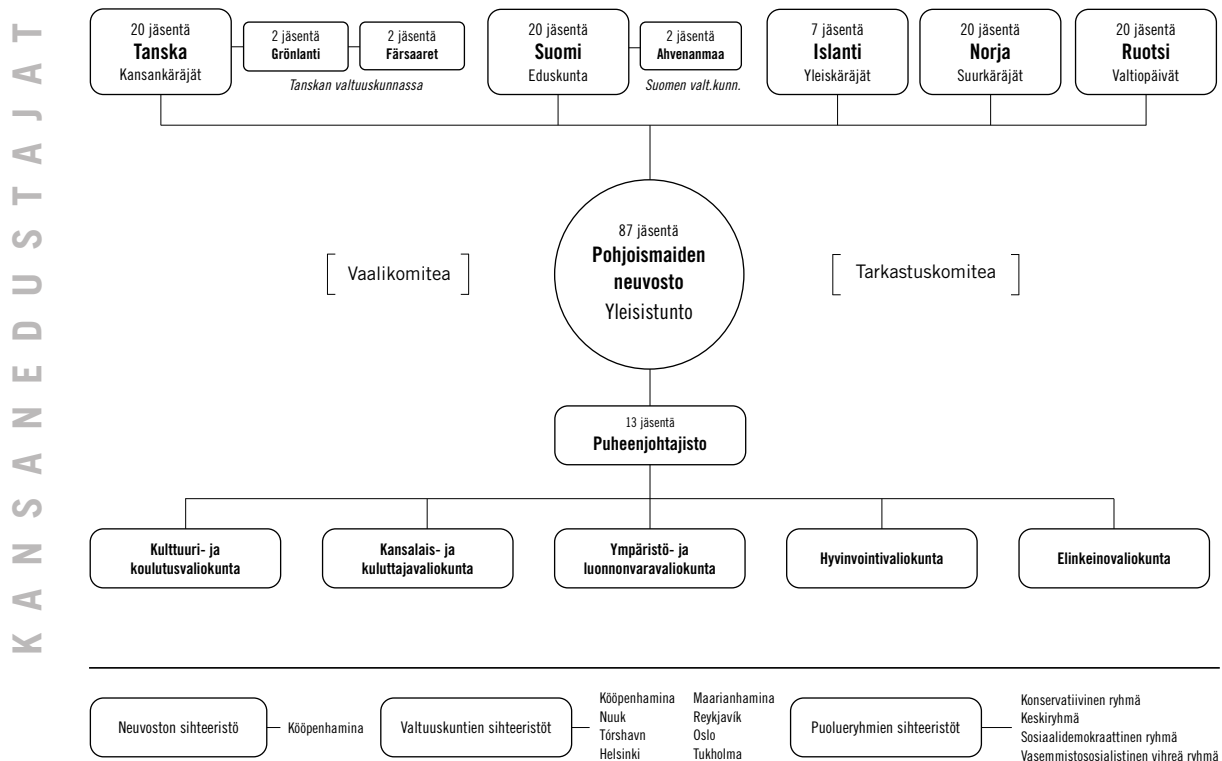
Noin 20 prosenttia Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetista käytetään yhteistyöhön Viron, Latvian, Liettuan ja Luoteis-Venäjän kanssa.

Pohjoismaiden neuvoston budjetti

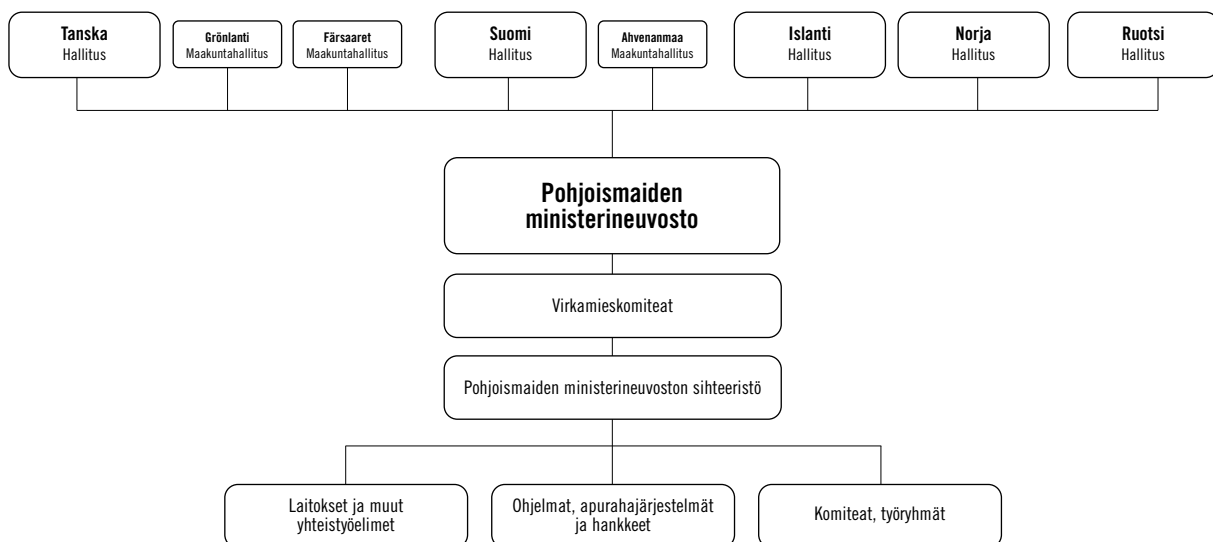
Neuvoston vuoden 2003 budjetti oli 31 miljoonaa Tanskan kruunua.

Summa kattaa parlamentaarisen yhteistyön kustannukset.

Pohjoismaiden neuvoston rakenne

Pohjoismaiden ministerineuvoston rakenne

Suuri menetys Pohjoismaille

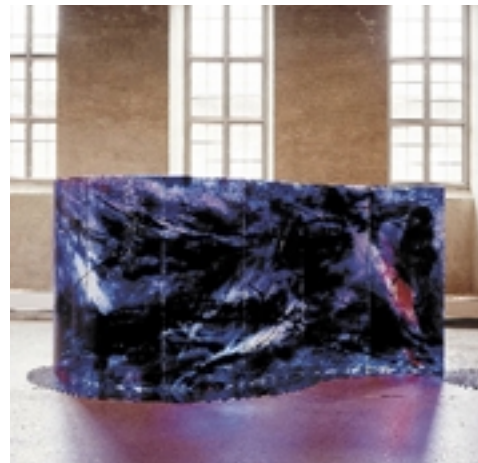
ULKOASIANMINISTERI ANNA LINDHIN murha syyskuussa aiheutti tyrmistystä, surua ja kaipuuta Pohjoismaissa. Hän jätti jälkeensä tyhjiön myös pohjoismaisessa yhteistyössä. Ulkoministerinä ja entisenä ympäristöministerinä Anna Lindh tunnettiin aloiterikkaana henkilönä, joka oli hyvin pidetty ja arvostettu.

Anna Lindh jättää Pohjoismaissa jälkeensä suuren tyhjiön. Hän osallistui aktiivisesti pohjoismaiseen ja Barents-yhteistyöhön. Vuonna 2003 hän toimi Pohjoismaiden ulkoasiainministerien ja Barents-yhteistyön puheenjohtajana.

Vuodesta 1998 lähtien Anna Lindh osallistui ulkoasianministerinä Pohjoismaiden neuvoston istuntoon. Hän työskenteli tiiviisti EU:n laajentamisen puolesta muun muassa Baltian maihin ja Puolaan.

Ympäristöministerinä hän teki aloitteen kestävän kehityksen strategiaksi, jonka pääministerit hyväksyivät syksyllä 1998. Strategia muodostaa puitteet kestävän kehityksen pohjoismaiselle yhteistyölle. Se on herättänyt paljon huomiota ja kiinnostusta myös Pohjoismaiden ulkopuolella.

Anna Lindh tullaan muistamaan useiden poliittisten aloitteiden tekijänä sekä valloittavana ja välittömänä henkilönä, jonka iloinen mieli tarttui myös muihin.

Pohjoismaiden

NEUVOSTO & MINISTERINEUVOSTO